

111867 - ئاياللارنىڭ دىنى كەم، ئەقلى قىسقا دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى

سوئال

بىز دائىم: «**ئاياللارنىڭ ئەقلى قىسقا، دىنى كەم**» دېگەن ھەدىسنى ئاڭلايمىز، شۇنىڭ بىلەن بەزى ئەرلەر بۇ ھەدىسنى دەلىل قىلىپ ئاياللارغا ناچار مۇئامىلە بولىدۇ. بۇ ھەدىسنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ قويۇشۇڭلارنى سورايمىز؟.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «**مەن سىلەردىنمۇ ئەقلى قىسقا، دىنى كەم، ئىرادىلىك ئەرلەرنىڭ ئەقلىنى كەتكۈزۈۋېتىدىغان بىرەر دىننى كۆرمىدىم دېگەندە، ئاياللار: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بىزنىڭ ئەقلىمىزنىڭ ناقىسى ۋە دىنىمىزنىڭ كەملىكى قايسى؟ دەيدۇ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى ئەرنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ يېرىمىغا باراۋەر ئەمەسمۇ؟ دېدى، ئاياللار: شۇنداق دېدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: ئاشۇ ئەقلىڭلارنىڭ قىسقىلىقى. ئاياللار ئادەت كۆرۈپ قالسا ناماز ئوقۇمايدۇ، روزا تۇتمايدۇ شۇنداقمۇ؟ دېگەندە، ئاياللار: شۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: ئاشۇ دىنىڭلارنىڭ كەملىكى دەيدۇ.**» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. بۇ ھەدىستە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئاياللارنىڭ ئەقلىنىڭ قىسقا ئىكەنلىكىنىڭ سەۋەبىنى، ئۇلارنىڭ ئېسىدە تۇتۇش قابىلىيىتىنىڭ تۆۋەنلىكىدىن دەپ بايان قىلدى. ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى يەنە بىر ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى بىلەن تولۇقلىنىدۇ، چۈنكى ئاياللار گۇۋاھلىقتا ئاشۇرۇۋېتىدۇ ياكى چالا قويدۇ، چۈنكى ئاياللار ئۇنۇتقاق كېلىدۇ. مانا بۇ ئارقىلىق شەرىئەتتە ئاياللارنىڭ گۇۋاھلىقىنى بېكىتتى. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رَجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى﴾ تەرجىمىسى: «**سىلەر ئەر كىشىڭلاردىن ئىككى كىشىنى گۇۋاھلىققا تەكلىپ قىلىڭلار، ئەگەر ئىككى ئەر كىشى يوق بولسا، سىلەر (ئادالەتكە، دىيانتىگە) رازى بولىدىغان كىشىلەردىن بىر ئەر، ئىككى ئايالنى گۇۋاھلىققا تەكلىپ قىلىڭلار، بۇ ئىككى ئايالنىڭ بىرسى ئۇنتۇپ قالسا، ئىككىنچىسى ئېسىگە سالىدۇ.**» [سۈرە بەقەرە 282-ئايەتنىڭ بىرىنچىسى].

ئەمما دىننىڭ كەملىكى بولسا، ئاياللار ھەيىزدار ۋە نىپاسدار بولۇپ قالغاندا ناماز ئوقۇمايدۇ ۋە روزا تۇتمايدۇ، كىيىن ساقايغاندا نامازنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ، مانا بۇ دىننىڭ كەملىكى، لېكىن بۇ كەمچىللىككە جازالانمايدۇ، چۈنكى بۇ كەمچىللىك ئاللاھ تائالانىڭ يولغا قويۇشى بىلەن بولغان، بۇنى ئاللاھ تائالا ئاياللارغا مېھرىبانلىق

قىلىپ، ئاسانلىق يارىتىپ يولغا قويغان. چۈنكى ئاياللار ئادەت كۆرۈپ قالغاندا روزا تۇتسا ئۇلارنىڭ سالامەتلىكىگە زىيانلىق، ئاللاھ تائالا ئاياللارغا رەھمەت قىلىپ ئۇلار ھەيىزدار، نىپاسدار بولۇپ قالغاندا روزا تۇتماي كېيىن ئوڭشالغاندا قازاسىنى قىلىشنى يولغا قويدى. ئەمما نامازغا كەلسەك، ھەيىز ۋە نىپاسدارلىق ھالىتى پاكىزلىقنى چەكلەپ قويدۇ. چۈنكى ناماز كۈندە بەش قېتىم تەكرارلىنىپ تۇرغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ قازاسىنى قىلىش قېيىن بولىدۇ، ئاياللارنىڭ ھەيىز مۇددىتى ئالتە كۈن بەزىدە يەتتە كۈن ھەتتا ئونىڭدىنمۇ كۆپ بولىدۇ، نىپاس مۇددىتى بولسا قىرىق كۈنگە يېتىپ قالىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ تائالا ئاياللارغا رەھمەت قىلىپ ئۇلار ھەيىزدار ياكى نىپاسدار بولۇپ قالغاندا نامازنى تەرك قىلىشنى ساقايغاندىن كېيىنمۇ قازاسىنى قىلماسلىقىنى يولغا قويدى. يۇقىرىقى سۆزلەردىن ئۇلارنىڭ ھەرقانداق ئىشتا ئەقلى قىسقا ۋە دىنى ناقىس بولىدىغانلىقىنى تەقەززا قىلمايدۇ. ھەدىستە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ گۇۋاھلىقىنى تولۇق بىكىتەلمەسلىكىدىن بولغان ئەقلىنىڭ كەملىكىنى، ھەيىز، نىپاس سەۋەبىدىن ناماز، روزىنى تەرك قىلىش بىلەن ھاسىل بولغان دىننىڭ كاملىقىنى بايان قىلىپ بەردى، بۇنىڭدىن يەنە ئاياللار ھەممە ئىشتا ئەرلەردىن تۆۋەن تۇرىدۇ ۋە ئەرلەر ھەممە ئىشتا ئاياللاردىن ئۈستۈن تۇرىدۇ دېگەنلىك ئىپادىلەنمەيدۇ.

شۇنداق، نۇرغۇن سەۋەبلەردىن ئومۇمى ئەرلەر ئومۇمى ئاياللاردىن ئەۋزەل، بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: **﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾**. تەرجىمىسى: **«ئەرلەر ئاياللارنىڭ ھامىيلىرىدۇر، بۇ ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن (يەنى ئەرلەرنى كۈچ - قۇۋۋەت، غازاتقا چىقىش قاتارلىق جەھەتلەردە ئاياللاردىن) ئارتۇق قىلغانلىقىدىندۇر ۋە ئەرلەرنىڭ ئۆز پۇل - ماللىرىنى سەرپ قىلغانلىقىدىندۇر (يەنى ئاياللارنىڭ نەپىقىسى ئەرلەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەنگەنلىكىدىندۇر).»** [سۈرە نىسا 34-ئايەت].

لېكىن بەزى ئاياللار كۆپ ئىشلاردا ئەرلەردىن يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدۇ. نۇرغۇن ئاياللار ئەقىلدە، دىندا، ئېسىدە تۇتۇش قابىلىيىتىنىڭ يۇقىرىلىقىدا ئەرلەردىن يۇقىرى تۇرىدۇ.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن بايان قىلىنغان ھەدىستىمۇ، ئاياللار ئەقىلدە ۋە دىندا ئەرلەردىن يۇقىرىقى ئىككى نۇقتىدا تۆۋەنرەك تۇرىدىغانلىقى بايان قىلىنغان.

بەزى ئاياللارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرى كۆپ بولۇپ، نۇرغۇن ئەرلەر ئۇلاردىن تەلىم ئالىدۇ، ئاللاھ تائامغا تەقۋادارلىق قىلىش بىلەن ئاخىرەتتە يۇقىرى مەرتىۋىگە ئېرىشىدۇ، ئاياللار بەزى ئىشلارغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلىدىغان بولۇپ، شۇنداقلا بەزى مەسىلىلەرنى ئەرلەردىن بەكرەك ئېسىدە تۇتىدۇ. ئىسلام تارىخىدىكى نۇرغۇن مەسىلىلەردە ئاياللار ئېسىدە چىڭ تۇتۇشتا تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ پايدىلىنىش مەنبەيىگە ئايلانغان. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام دەۋرىدىكى ئايال ساھابىلەرنىڭ ئەھۋالىغا، سىيرەتلىرىگە نەزەر سالغان كىشى بۇنى ئوچۇق كۆرۈۋالالايدۇ.

بۇنىڭدىن شۇ مەلۇم بولىدۇكى، ئاياللاردىكى بۇ ئەقىلنىڭ قىسقىلىقى ئۇلارنىڭ قىلغان رىۋايەتلىرىگە تايىنىشتىن چەكلەپ قوياالمايدۇ. ئايالنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ يەنە بىر ئايال بىلەن تولۇق بولىدىغانلىقى ئايالنىڭ دىندا مۇستەھكەم تۇرغاندا ئاللاھ تائالاغا بولغان تەقۋادارلىقىنى، ئاللاھنىڭ ئەڭ ياخشى بەندىسى ۋە ئاللاھنىڭ ئەڭ ياخشى قۇلى بولىشىنى چەكلەپ قوياالمايدۇ. ھەيىز، نىپاس ھالىتىدە روزا تۇتماي كىيىن قازاسىنى تۇتۇشى، نامازنىڭ قازاسىنى قىلماسلىقى، ئۇ ئايالنىڭ ئاللاھ تائالاغا بولغان تەقۋادارلىقى، ئاللاھ تائالانىڭ بۇيرۇقلىرىنى تولۇق ئورۇندىشى، بەزى ئىشلارنى ھەممىدىن بەك ئېسىدە تۇتۇشى قاتارلىق ئىشلاردا ئۇلارنىڭ ناقىسلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. ئۇ پەقەت پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بايان قىلغاندەك دىندا ۋە ئەقىلدە بولغان مۇئەييەن كەمچىلىكتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن مۆمىنلەر ھەرقانداق ئىشتا ئاياللارنى ئەقىلسىز، دىنى كام دەپ ئەيىبلەسە توغرا بولمايدۇ، شۈبھىسىزكى، بۇ كەمچىلىك ئۇلارنىڭ دىندىكى كەملىكى، گۇۋاھلىقىنى بېكىتىشكە ئالاقىدار بولغان ئەقىلدىكى كەمچىلىكى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئەرلەر ئاياللار توغرىسىدا ئىنساپلىق بولۇشى لازىم. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى ئەڭ ياخشى ۋە توغرا شەكىلدە چۈشىنىش كېرەك.

ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچى ئاللاھ تائالادۇر.